

NAŠA MOČ

GLASILO
SLOVENSKEGA
DELAVSTVA

Izhaja vsak
petek.

Uredništvo in
upravnništvo v
Kopitarjevih ulicah
št. 2.

Na ocnina znaša:
celoletna . . . K 3.—
pololetna . . . „ 1.50
četrtletna . . . „ 0.75
Posam. štev. „ 0.10

Štev. 13. V LJUBLJANI, 1. marca dne 1907. Leto II.

Korotanski spomini.

Nikdo ne dvomi, da bije zdaj na Koroškem slovensko ljudstvo najhujši boj za narodni obstoj. Častno za naše slovensko delavstvo je, da stoji i ono v lepem številu na braniku za ono milo govorico, ki ga je učila mati.

Mnogi se boje in skrbijo jih, da utone slovensko pleme na Korotanu v nemškem morju. Mi ne. Hud je sicer naval ptujcev na koroško slovensko pleme, s kruto peto ti tišče ob tla vsak pokret našega rodu, zadajajo plemenu našemu boleče, krvaveče rane, a motijo se, ki sodijo, da raznarode korotansko slovensko pleme. Bili so hujši časi že, ko so zdaj, in niso zatrli slovenskega rodu. Časi so bili, ko narodne zavednosti nihče poznal ni. In kljub temu sta se pleme in govorica slovenska ohranila. Ne domišljujemo se, da smo vsegavedni, nimamo preroškega duha, a to pa le vemo, da se ljudska govorica ne zbrise liki pisava z mokro gobo na šolski deski. In če se posreči, da se razgibljejo te velike korotanske slovenske ljudske množice v navdušenju za svojo materinščino, da se vse koroško slovensko ljudstvo zave, kako da je vzvišena materinščina, ni dvoma, da ljudstvo samoobrani svoje narodne prave.

Ivo Češnik.

Ako bi ju družil križ.

Črtica.

(Dalje.)

»Prinesi temu staremu možu merico vina in kos kruha!«

Urša je jezno gledala in odšla. Kmalu je postregla Štefanu, dasi nerada.

»Svet je vedno slabši, kaj ne, Štefan? Včasih je bilo vse drugače. Poštenost so zapodili v kot, odkritosrčnost se mora lizati in hliniti hinavščini. Saj že veste, tisto žensko so našli.«

»Gospod župnik, nekaj bi vas prosil.«

»Kaj pa, Štefan, le povejte!«

Potegnil je papir in ga razgrnil pred župnikom. Povedal mu je vso zgodbo, ki jo je doživel ponoči.

»Z Bogom, Egon, ti lump! — Svet je ječa. — Moram iz nje. — Lump, za Egončka skrbi!«

»Čudno, čudno. Da se je morala ta ženska ravno tukaj vtóčiti. Zmešalo se ji je najbrže, kakor kažejo te vrstice. Bog se je usmili!« je govoril tiho župnik.

vice. In zakaj bi li ne bilo mogoče, da se to zgodi? Kar je mogoče poznanjskim Poljakom, ki jih tako kruto, a brezuspešno zatirajo pruski vladni nemški učitelji in uradniki, je mogoče tudi koroškimi Slovencem.

V boju za slovenska prava na Korotanu slovenskem, starodavnim, stoji častno in vneto naše slovensko delavstvo. Ponosni smo lahko nanj. V naših, ne ravno posebno prosvitljenih časih kljub vsemu zunanjemu lesku in bahariji pa ošabnosti, ko vlada surova sila nad pravico, ko ti je postala že kar navada, da se kvari, pači in zavija resnica, tako dobro dene človeku, ako naleti na ljudi vedrih obrazov, navdušenih za ideal, za lepo stvar, ki ljubijo svoje ljudstvo, in to kljub temu, kar dobro vedo, da to ljudstvo sovražijo oni, ki jih ima za malike naš neumni narobe svet. Ti li ne bodo razvedrili obraza, navajenega, da se naslajaš na topih, brezumnih obrazih, vsakdanjih, naši zavedni, žuljavi, slovenski delavski fantje in možje, naše slovenske koroške delavske dekleta in žene? Velik pustež si, če si ti ne zgodi. Le tako naprej, pogumno, neustrašeno, odločno v boju za prava svojega zatiranega rodu in stanu!

× × ×

Ne posebno daleč od tistega novega karavanškega predora ob železniški progi Jesenice-Celovec leži Bistrica. Bravci »Naše Moči« že veste, da tu kruto vlada in straši slovensko delavstvo nemški »Faust«. Kakih dvajset let je, ko je postal bistriški ravnatelj Fr. Tobajc. Zdaj je mož v pokoju. Ta gospod je bil hud Nemec, nemški nacionalec. Bil je odločen in brezobziren. Ni strahoval zgolj delavcev, marveč vso sosesko. Kdor je bil njemu podložen, ga je prisilil, da je volil, kakor on. Če tega storil nisi: marš in stal si brez dela in jela na cesti. Ljudstvu je prešel strah v kri in meso. Delavstvu je komandiral, kako da more voliti v bolniško in pa v blagajno za starostno zavarovanje. Mož je znal že napraviti taka pravila za starostno

zavarovalnico, da ima delavec zgolj dolžnosti, dobi pa le bore malo. Imeli so delavci tudi svoj konzum. Omogočila jim ga je bivša lastnica fužin, grofica Eker, ker je založila lepo vsoto denarja. Delavci so vračali ta založeni denar po obrokih in so imeli od konzuma dobiček. Tobač je to videl in pregovoril je nekaj mojstrov in delavcev, pa tudi prisilil, da so njemu odstopili konzum. Njemu je prinašal nato dobiček, delavstvo je pa gledalo skozi prste in je moralo v Tobajcevem konzumu dražje plačevati živila, kakor po prodajalnicah. Kakor vrag križa se je ta nemčurški krutež bal delavskega gibanja. Ukazal je mojstrom, naj dobijo pazijo na delavsko gibanje. Gorje delavcu, ki je slovensko kihnil ali čez to nasilno gospodarstvo godrnjal! Takoj ga je postavil pod kap. Ko je leta 1897 Tobajc stopil v pokoj, si je oddahnilo delavstvo. A enemu trinogu so sledili drugi. Pri Tobojcu izšolani delavci so pregovorili Tobajceve naslednike, da so liki Tobojc kruto postopali z delavstvom. Mojstri in tudi nekateri uradniki so izprevideli, da pridejo do mastne službe, ako preganjajo slovenščino in delavstvo. Fužinsko vodstvo je bolj skrbelo za nemško narodno politiko, kakor pa napreduje obrt. Konec te gonje je bil, da so prišle fužine na kant. In to nemško narodno vodstvo je zvrnilo vso krivdo na delavstvo, češ, da so delali delavci prelenu. Sedanji ravnatelj Faust je bil, ko je prišel v Bistrico, nasproti delavstvu zelo prijazen in ugodil mu v marsikaterem oziru. A kmalu se je vsedel slovenskim odpadnikom mojstrom. Vedno bolj breoziren je postajal. Lani je pričel nasproti delavstvu osobito kruto postopati, ko se je ustanovilo sedanje delavsko društvo. Odslovil je feist fanta Jožefa Rutarja, ki mu je pa take zasolil, da je dal društvu celo leto mir. A ko se je pričelo delovati na ustanovitve strokovnega društva, je pa mož zopet pokazal svoje roge. Odslovil je 12. decembra lani delavca Klančnika, ker je šel na jeseniško delavsko akademijo. Tukajšnjim Nemčurjem osobito ni všeč, da hodijo v Bistrico kranjski govorniki in pa kranjski delavci. Čisto podivjali so. V delo sprejemajo v Bistrici fante 14 let stare, ko izstopijo iz šole. Od 14. do 20. leta delajo proti borni dnevni plači 80 vinarjev do

»Kako je ime fantičku, gospod župnik?«

»Egonček.«

»Egonček. Nenavadno ime. Nisem ga še slišal.«

»Egonček, Egon? Kdo bi bil tukaj Egon? Čakajte no! Mladi grajščakov sin je.«

»Ravno prej je hitel iz mrtvašnice, ko je ugledal vtopljenko. Prebledel je, se obrnil in odšel urnih stopinj.«

»Ali je bil res on?«

»Seveda je bil, kajpada. Vsi smo se mu čudili.«

»Nó, je že dobro. Le vzgojite otroka dobro!«

Župniku se je zasvetilo v glavi.

»Pismo pustite le meni.«

Štefan se je zahvaljeval, nerodno vrtel svoj klobuk in izginil skozi vrata. Župnik se je nalahno smejal.

»Ne boste menda dolgo vzgojevali. No, bomo videli.«

Hodil je gori in doli po sobi in premišljeval.

Zunaj je pa kraljeval prijazen dan. Hribi in doline so bile ovenčane s solničnimi prameni, ki so se igrali po zelenih listih sadnega drevja. Zaplesali so po zlatem jabolku vrhu zvonika in si razposajeno nagajali.

Ob mrtvašnici so pa stali ljudje in govorili med seboj.

Stresle so se šipe in okno se je odprlo. Iz mrtvašnice je zavel neprijeten vonj. Egon je splezal k utopljenki. Bled je bil in ves upadel. Zdelo se je, da se je hipoma postal. Rjava brada je bila razmršena, lasje so štrleli kvišku, oči so gledale preplašeno in zbegano.

Priplavala je blede luna izza oblakov in lila svoje medle žarke skozi odprto okno na utopljenko. Egon je stal poleg okna kot izklesan kip in gledal neprestano v mrtvo, blede lice, ki je bilo nekdanj tako lepo.

Šelesteli so listi na češpljah kraj pokopališča, lahen veter je zavel in zazdelo se je, da se pogovarjajo duhovi, tako skrivnostno je šumelo. Vse drugače vrši v vrhovih, vse drugače se ziblajo veje v tihi noči kot ob jasnem dnevu. Zdi se, da se dviga senca na pokopališču, ve-

2 kron. Z 20. letom si navadno išče sreče drugod vsak, ki le more. Starejši delavci zaslužijo navadno 2 do 2 K 8 vin., tri- do štirikronska dnevna plača je izjema. Preskrbljeno je, da se v prihodnji državni zbornici prav natančno opiše celemu svetu, kako neusmiljeno postopajo nemški trinogi s slovenskim delavstvom v Bistrici. Naj celi svet izve Tobojčeva stara nasilstva in Faustova mlajša junaštva. Pravijo, da je Faust na »Našo Moč« zelo hud. No, le mirno naj spi, imamo zanj še veliko prostora v našem listu, katerega se niti tožiti ne upa, ker ve, da bi povedali porotnikom o njem jako, jako

× × ×

Borovlje, Podljubelj sta slovenska delavska kraja. Komu ni znana povest »Kortonica«, koroška deklica. Kdor je še ni čital, čitaj jo. Ni moderno socialno delo, to je že res, in je, kakor se vzame. Meni je bila všeč, ko sem jo čital pred dvaletimi in še več leti. Zdaj smo postali že vse preveč učenj. Saj si kmalu že ne boš upal vzeti v roke moderne slovenske knjige in modernih slovenskih dnevnikov, časnikov hočem reči, ako nimaš slovarja in ne znaš najmanj vseh jezikov, ki ti jih, ali pa tudi že več ne govori svet. Naši moderni spoštujete le svojo učenost in mislijo, da imamo vsi ljudje tako moderne možgane, kakor oni, ki znajo vse jezike in zato ne predstavljajo stavkov in besedi, ki jih znesejo med slovensko besedo od vseh vetrov iz vseh živih in mrtvih jezikov skupaj. Ker se že celo v Ljubljani manj govori »kuheldajč«, kakor ob Brenclj Alešovičevih časih, pa skrbhe naši najmodernejši pisatelji, znanstveniki in časnikarji, da ohranijo našemu slovenskemu ljudstvu nedosegljivi, ne samo »kuheldajč«, marveč dajo v ratihi (obrokih) ubogim potrpežljivim bralcem celo kuhelmišnico vseh »šprah« (jezikov) v neprebavljenje. Neprestavljeneja Heineja, Haackla in kdosi gavedi kaj še bomo imeli kmalu v naši moderni slovenski dnevnici in drugi književnosti. Da si ne bo treba napenjati možgan in da ne pozabimo slovenščine, čitajmo »Kortonica«. V Podljubelu živi krepko, slovensko, zavedno delavstvo. Tudi v Borovljah. Imajo sicer precej rdečih močeradov, a ker upamo, da jim zavedna naša delavska četa odpre še pravočasno oči, pustimo jih za zdaj pri miru in jim ne očitamo njihovih »nevljudnostij« nasproti našim fantom in možem. V nedeljo smo imeli Podljubeljem mesečno zborovanje. S. K. S. Z. v Ljubljani prireja namreč tu vsak mesec svoje predavanje. Preteklo nedeljo je predaval »Zvezin« tajnik. Zborovanje je bilo dobro obiskano: fantje, možje, dekleta in žene. Govoril je o pomenu splošne in osobito gospodarske organizacije našega ljudstva. Prav pazno so poslušali Podljubelci govor. Po govoru so pa krepko peli dobro izvežbani podljubelski društveni pevci. Ustanovilo se je ob tej priliki Podljubelom tudi stanovsko delavsko društvo: »Podporno društvo za kovinarje na Koroškem, s sedežem v Podljubelu«. Podljubelski že združeni Slovenci in Slovenke imajo tudi mlado »Čebelico«, ki ima v svojem panju že nabranih 1.200 kron. Lep začetek. Podljubelska »Čebelica« je popolnoma na varnem. Zvesto jo čuva tisti prijazni podljubelski veliki »Stambul«, ki, dasi je hud, si prisvoji naklonjenost vsakega, ki občuje z njim. Podljubelci se ti hitro prikupijo. Še abstinence imajo v svoji sredji. Ne dvomimo, da si pridobi še druge. Narodno in socialno zavednega ljudstva dovolj, da prekvasi že zdaj važno postojanko.

dno večja je, nad gore raste, pa se utrne zvezda, in senca izgine.

S težkim srcem je stal Egon poleg mrtvega, nekdanj tako dragega bitja. Pokleknil bi poleg odra in prosil odpustčanja, pa se niso mogle pripogniti noge; sklenil bi roke v pobožno molitev liki mlado dete pred podobo Marije Brezmadežne, pa so bili prsti trdi.

Ravno na oči so padli utopljenki trije drobni plamenčki luninega sija. In tedaj se je zdelo Egonu, da se je zasolžilo njeno oko. Namignila je z glavo, roka ji je ušla iznad prsi in padla na oder.

Zganil se je in padel na kolena poleg mrtvega trupla. Solze so mu orosile oči.

»Odpusti, Anica! Glej, solzne so moje oči in moja kolena se šibi. Mnogo hudega sem ti storil, Anica. Ali ljubil sem te vendar vedno. In tudi zdaj te ljubim, neizmerno te ljubim, Vse mine, ali ljubezen moja ne.

Dober večer, dragica! Ali me imaš še kaj rada? Ne smeš me zapustiti, posebno zdaj ne,

ki bo pa v bližnji bodočnosti še važnejša, s pravim, času primernim duhom.

× × ×

Ako se voziš po koroških železnica, čul ti boš bore malo nemščine, slovenščina ti doni na uho, dasi ti koroške Slovenke in Slovenci znajo jako dobro nemško. In ta rod naj bi se potopil v nemškem morju? Kaj še! Za hip pač navidezno, a trajno ne. Je nemogoče. V tistem čistonemškem Celovcu, kakor mu pravijo Nemci, čuješ gotovo povsod več sloveščine, kakor pa n. pr. po Tjubljskih izprehajališčih in po drevoredih. Narodove duše in moči ne kaže vedno soditi po uspehih raznih volitev in ne po izidu ljudskih štetij. Vlada po svojih uradnikih, bogataši po svojem bogastvu, učitelji iz servilizma strahujejo in zakrivajo pravo sliko slovenskega Korotana. A vse te sile niso trajne, Krivica ni ostala še nikdar in ne bo večna. Manj povoda, da obupamo, imamo zdaj, ko nekdanj. Sanjači nismo. To pa le vemo, da je nemška strahovlada strta v Avstriji za vedno. Prihodnji državni zbor ne bo imel več dose-danje vsemogočne nemške podobe. Posledice se pokažejo morebiti prej, kakor mislimo. Nemška sila, zgrajena na lončenih podstavkah, v naši državi pade. To stoji. Ni dvoma, da se gospodarsko okrepi koroški slovenski živelj z združenjem zdaj še razcepljenih gospodarskih sil koroških delavskih stanov v obliki raznih družabno izobraževalnih in pa gospodarskih društev. Ko se pa to zgodi, ni sile več, ki bi zamorila slovenski naš koroški živelj. Tisti izberačeni »Südmarkverein« in »šulvereinski« groši ne bodo pomenili nič proti gospodarsko okrepljenemu Korotanu. Sicer pa beračija le nekaj časa trpi. Gospodarsko in društveno ter družabno združeno slovensko prebivalstvo v celovski okolici in mestu samem je močno dovolj, da to izvrši v tistem nemškem nenemškem Celovcu. Seveda tako delo pa ni delo enega dne, tudi ne enega leta, je delo dobe petih, morebiti desetih in magari petdesetih let. Kaj pa pomenja ta doba v povestnici plemen in narodov? Bore malo. Le kratko dobo. Menjajo se morebiti osebe, morebiti pade marsikateremu utrujenemu borilcu orožje iz rok. A če je za boj na razpologo izkušena, dasi tudi mala, trezna, požrtvovalna, združena četa, delala ti bo čudeže. Tudi bela Ljubljana se ni iztrgala Nemcem iz rok tekom enega leta. Bilo je delo let, da, malone pol stoletja, dobe človeškega življenja.

V Celovcu obstoji krepka slovenska krščansko socialna delavska organizacija. Ne mislite, da je morebiti le na popirju. Dela, giblje se. Gibanje je pa življenje. Vse slovensko delavstvo in vse slovensko ljudstvo je lahko ponosno nanjo. V nedeljo je imelo celovsko »Slovensko krščansko socialno delavsko društvo« svoj občni zbor. Obiskan je bil sijajno. Na občnih zborih se ti drže ljudje navadno pusto. Stvar je, ki mora biti, ker to zahteva postava. Zato je pa tudi toliko občnih zborov nesklepčnih. No, celovskega slovenskega krščanske socialnega delavstva je privabil ne samo člane, ampak tudi druge. Zborovanje je vodil predsednik tov. Ravnik, o društvenem delovanju je poročal zapisnikar tov. Tavčar, naravnost izvrstno je govoril tov. Weincel. Tudi zapisnikar osrednje S. K. S. Z. je govoril na zborovanju. O delu ženskega društvenega oddelka je poročal dr. Ehrlich. Naglašati nam je, da so tov. Ravnik, Tavčar, Weincel delavci. In izvršili

Anica, ko sem tako sam, čisto zapuščen, brez prijatelja in zvestega tovariša.

Vzdignila je roko in se zravnila pokonci. Solzne in krvave so ji bile oči, srepo je gledala v Egona.

»Kako je lepa noč. In vendar, dragec, kako je žalostna! Glej, brez prijateljic sem in tovarišic, ne zapusti me vsaj ti! Pojdi z menoj, dragec! Temno je in neprijetno pri meni. In nekdanj. Egon! Jasni dnevi. Zakaj si me zapustil? Bolečine sem trpela sama. Ni te bilo. Odšel si, ko si se nasitil moje lepote. Zakaj si odšel? Ostal bi bil in me čuval in varoval, ker sem bila tako majhna in revna, potrebna tolažbe in podpore. In glej! Dete sem ti porodila, zdravo, lepo dete, pa sem ga prinesla včeraj — no tebi sem ga prinesla, pa te ni bilo. Kam si bil šel? Morda si bil na lovu? Si li veliko ustrelil? Odšla sem, ko te nisem dobila, blodila sem naokrog, strašne misli so me obhajale. Domov nisem smela. Oče je postal pijanec, radi mene je postal pijanec. Zapodil me je in prepovedal prikazati se

so nad vse častno svojo nalogo. Celovsko naše društvo ima najeto v svoje namene celo hišo. Delavci in delavke, ako pridete v Celovec, obiščite dom svojih tovarišev: Kaserngasse št. 30 poiščite in čudili se boste ne samo domu, veselila vas bo tudi živahnost in življenje, ki vladata v njem. Kaj pa še hočete in morete zahtevati od mlade naše delavske, še tako nežne in zato ljube cvetlice celovške? Ob nedeljah zborujejo ženske, ob ponedeljkih se uči nemščina in knjigovodstvo, ob torkih se poučuje nemščina, ob sredah pojejo, ob četrtkih je socialni tečaj, ob petkih imajo pouk v knjigovodstvu in dopisovanju, ob sobotah vplačujejo ženske v »Čebelico«. Izrabljen je vsak dan. Celovski naši soborilci in somišljeniki so lahko zgled marsikateremu delavskemu društvu in velikemu številu zaspancev po slovenskih delavskih krajih, tam kjer se presneto leno dela. Tudi glede na naročitev »Naše Moči« so koroški slovenski in osobito celovski delavci in delavke naravnost vzgledni. Delajo za list, dopisujejo mu in ne drže križem rok, kakor se to godi marsikje, ko se zdi ljudem škoda, da bi dali na leto za svoj list tiste tri krone in bljuvajo ogenj in žveplo na list v svoji omejenosti, ako jim kak stavek ni všeč. Izbornega mešanega delavskega pevskega zbora in pa društvenih tamburašev ne smemo prezreti. Na občnem zboru so dokazali, da znajo svojo stvar. In milo se je glasilo petje mladega slovenskega mešanega zbora iz Timenice, ki leže čisto ob nemški jezikovni meji, iz kraja, o katerem se je mislilo, da, še pred malo meseci, da je narodno izgubljen. A navdušeni, zavedni narodnjak je dokazal, da se z delom slovensko ljudstvo prav povsod probudi. Dovolj! Klobuk doli! Ne hvalimo, delo se hvali samo! Tudi abstinence imamo med celovškimi Slovenci.

× × ×

Potrebno je, da se seznanijo vse slovensko delavstvo s svojimi koroškimi sorojaki. Nekaj ur, prežitih med njimi, ti dokaže, da se dela. In sicer se dela več, kakor splošno sodijo oni, ki ne stopijo, ko potujejo po Korotanu, v kraje, kjer se dela. V delu bodočnost slovenskega Korotana, združenega, mogočnega, samostojnega. Združitvi izobraževalni, družabni, gospodarski sledita samozavest, blagostanje

Med brati in sestrami.

Maribor. Kdor zna, pa zna. Tukaj še vedno vlada oni stari socialnodemokratski terorizem. Oni vedno govorijo pri vsakem zborovanju, ki ga priredijo: »Prostost zahtevamo, prosti hočemo biti!« Sami pa pritiskajo tako na one, ki niso še pri njihovi organizaciji, in se takih sredstev pri tem poslužujejo, da si mora vsak, če ima le še malo možgan v glavi, misliti: »Da jih le sram ni!« Pa jih potegnajo, ker mlačnežev, omahljivcev in strahopetnežev je še povsod zadosti. E, možje, pamet, pamet, potem bo pa zopet marsikateri tožil: »Toliko kron sem izdajal, zdaj pa nočem več!« Kar se ne začne, tudi ni treba nehati. Zapomnite!

Maribor. Delavsko gibanje. V »delavnici Južne železnice« je v oddelku, kjer z raznimi stroji prireajo različne les za napravo železniških vozov neki predelavec, z imenom Kocmut. Ta mož se posebno odlikuje s tem, da

še kedaj pred njegovimi očmi. Nisem vedela, kam bi šla. Še tebe bi rada enkrat videla, pa te ni bilo, ljubček. In Egončka nisi še videl. Lep je in močan deček. Pri tisti koči sem ga pustila ob gozdu.

»Odpusti, Anica. Vse vem, župnik mi je pravil. Doli pod gradom sem ležal in težko mi je bilo v srcu, Anica. Počasi pristopi župnik in me ogovori:

»Dober dan, mladi gospod! Kaj ste tako zamišljeni?«

Nikoli mi ni bil bolj zoperu kak človek, kot danes župnik. No, pa sem vedel, da je pošten človek. Ali nisem ga mogel.

Ko mu nič ne odgovorim, mi začne pripovedovati zgodnico, ki sem jo doživel v mojih mladih letih.

(Dalje prihodnjic.)

se dostikrat neopravičeno zadira nad delavci in prav nečlovško ž njimi ravna. V sredo, 20. t. m. dopoldan, zrljovel je zopet nad nekim delavcem brez vsega vzroka, ali to pot bi jo bil mož skoraj skupil, pa za zdaj so mu še prizanesli. Vsi delavci onega oddelka, kakih 40 po številu, pogovorili so se in popoldan tistega dne vsi šli k vodji oddelka in tam zahtevali, naj se ravna z njimi kot s človekom ne pa kakor z neumno živino, sicer bodo ob prvi priložnosti mogočnega Kocmuta pograbili in ga postavili iz tovarne na prosti zrak. Če glih nismo vsi pri socialni demokratični organizaciji in je tudi nekaj krščanskih socialcev zraven, pa kjer se gre za naše pravice, smo vsi eden. Tako nam je pravil mož. Prav tako! — Tukajšnji krščanski socialci pričeli so s cestno organizacijo, kar je bilo že zdavnaj potrebno. Pa se tudi hitro razširja. — V petek, 22. t. m. pričel se je v »delavnici Južne železnice« v oddelku za gradenje železniških vozov (Wagenbau) pasivni odpor. Povod k temu je dalo to, ker je vodstvo delavnice akordne cene vedno zniževalo, tako, da so profesoristi le še komaj zaslužili kolikor znaša dnevna plača. Začeli so premišljevati in prišli do te misli: Kakoršen zaslužek, tako bomo pa delali in sklenili so, da v četrtek napovejo vodstvu pasivni odpor, s katerim so tudi v petek pričeli in bodo toliko časa vztrajali, da se jim cene zboljšajo. Bati se je, da tudi v drugih oddelkih kaj ednacega skuhaajo. Bomo pa poročali prihodnjič kako bo kaj.

Umrl je Ivan Belič v Rožni dolini, star 27 let. Zapušča ženo z dvema nedoraslimi otrokoma. Delal je v c. kr. tobačni tovarni 9 let in je bil ves čas član naše organizacije in zelo priljubljen pri delavstvu, kar je pričal lepi pogreb. Spremljali so ga k zadnjemu počitku veteransko in požarno društvo, na čelu jim ljubljanska društvena godba. Svetila mu večna luč! Pokopali so ga v četrtek zvečer.

Domžale. Tudi iz Domžal naj pride v vaš cenjeni list nekoliko vrstic. Najprve pozdravim vse delavce in delavke, jim želim vse najboljše. Pri nas smo v prav žalostnem položaju proti drugim delavcem po tovarnah, to pa zato, ker drugje delajo celo leto, pri nas samo pozimi in spomlad, v poletju pa moramo iti dela iskat kamor kateri more, eni gredo h kmetom kosit in mlatit, drugi si pomagajo kakor si more, da se dotični čas preživi. Zatorej pa se ne čudimo, ako nas zmerom najboljše delavske moči zapuščajo. Kateri le more iti, gre v Ameriko, ako sam nima denarja, ga pa dobi pri dobrih prijateljih, drugi gredo za delom v velika mesta, kakor so Dunaj, Praga, Lvov, Prosnitz itd., veliko jih gre tudi vsako leto na Nemško, povsod drugod imajo toliko boljši lon, da se jim spleča hoditi po svetu, samo nas kateri smo doma v Domžalah, kakor bi bili privezani, se nas nobeden ne usmili, da bi nas kaj organiziral, to smo pa sami krivi, ker smo premalo izobraženi, pa nekaj jih je že v izobraževalnem in podpornem društvu, zakaj bi vsi ne mogli biti v tem društvu; vsi delavci in delavke pristopite in organizirajte se, boste videli, vse bo de šlo drugače, ne bodo z nami potem delali tirolski priganjači tako kakor iz otroci, danes mu napove zvečer bodeš delal do 8. ure, nič nimam proti temu, ako bi bil tudi zaslužek primeren, pa se prigradi, da marsikateri delavec tudi v teh dveh urah niti 30 vinarjev ne zasluži. Ali ni to v nebo vpijoča krivica; seveda priganjač ima kronco, ko nič ne dela, samo, da se zna gospodarju prikupiti. Tudi ne vemo, ali imajo tovarnarji pravico, da nas silijo, da moramo tudi po 6. uri delati, ali nimajo obrtne oblasti nobene pravice ali pa ne vedo, da delamo večera več kakor pol leta. Tudi pride obrtni nadzornik vizitirat tovarne, pa gre skozi delavnico, ne pogleda nobenega delavca domačina, kaj bi ga šele ogovarjal. Dobro bi pa bilo, da bi obrtne oblasti zvedele naš križ in težave in koliko da zaslužimo, gotovo bi nam pomagale do boljših plače, ker o tem vam drugič poročam.

Gorčane. Dne 21. svečana ponoči ob 1 uri bi bil kmalu utonil delavec Janez Potočnik, ki je padel z mosta v vodo z vozom, s katerim vozijo les v tvornico. Ko bi ne bil znal plavati, bi bil gotovo utonil. Iz vode so ga potegnili delavci na rakihi.

Krvoses kapitalizem.

Borovlje. Veliki štrajk v Bajtiščah, ki so ga vprizorili od socijev zapeljani rudarji, se je zanje na vsej črti nesrečno obnesel. Zdaj se še le vidi, da je bila cela stavka samo prazen švindal, hokuspokus in neumnost.

Kdo za božjo voljo, pa še štrajka danes brez denarja! Oženjeni so dobili 6 kron podpore, samci pa nič. Pošten človek in pravi prijatelj delavca-trpina neorganizovanemu in nepripravljenemu delavcu sredi zime in brez evenka kaj takega ne more ponuditi. Take burke si samo sociji lahko privoščijo. Oni že vejo čemu in zakaj. Kalna voda, lahki lov. Ko bi rudarji znali, da jih čaka taki konec in sramota navrh, da bodo morali za delo prositi, prej si pa še v knjigo dati zapisati »kot štrajkovec odpuščen«, brez dvoma bi po teh krivih prerokih, za katere noben vrag ne vé od česa žive in kak posel imajo, stegnili žuljave roke in celi kralj pometali v vodo. Sociji bodo seveda zdaj letali okrog in kazali, kako smo proti delavcem, da zagovarjamo Riegerja itd. Mi pa jim že naprej povemo, da ne govore resnice; sociji je sploh ne poznajo. Mi ne zagovarjamo Riegerja in njegove umazanosti nasproti delavcem. Hujši kot Rieger je obersoci Najclar. On je delavce pripravil ob delo in kruh. Tudi proti delavcem nismo. Redno in pošteno podpira naše društvo svoje ude-štrajkovce, tudi Trujakovih 20 K jim bomo dali. Najclarju jih seveda ne bomo nosili, taki butlni nismo, kakor si misli soci M. Naš denar je doma, pri roki, mi ga ne pošiljamo »fort auf nimmerwiedersehen«.

Delavsko gibanje v delavnici Južne železnice. Tukaj so začeli kolarji pasivno rezistenco. Ker jim ravnateljstvo noče izboljšati akordne plače, se tudi po drugih oddelkih pripravljajo na boj in če ne bo zadostovalo, pride do štrajka. — Ravnatelj Južne železnice je silno zagrizen Nemec. Vse kar je slovenskega mu je trn v peti. Pred kratkim je prišel neki ključavničar za delo vprašat, ker ni bil Nemec po rodu, ampak Hrvat, se je ravnatelj surovo izrazil, da Slovenca, Hrovata in Mažara on ne vzame v delo, ker hoče same pristne Nemce. Mi smo le radovedni kako dolgo bode ta tiran zatiral slovenske delavce.

Tržič. Ali ste že videli derektorja v kikli? Evo vam, to je v neki tovarni pri nas, ko pa to berete, se nikar ne nasmejajte in ne mislite, da je pri nas po tovarnah vse lepo, ker se nič kaj posebnega ne piše. Naši prijatelji delavci so predobri in preveč potrpežljivi, zato delajo ž njimi, kakor se jim poljubi. V naši tvornici ni vse lepo in tukaj kdor dela z rokami ta ni nič vreden, ker nima jezika priliznjene, da bi se sladkal gospodom in tudi pri gospodih je zaničevan, ker so bolj navezani na derektorje v kiklih. Tisti, ki znajo sukati jezik kot osa, ta ima prednost, tako tudi neka, katere ime še danes zamolčim, ta, ki pazi in ima za paziti pri delavkah, da jim dela obzuge, upije nad njimi kot čednik nad svojo živino, ta se imenuje ali jo imenujejo v koledarju g. Riegerja, katerega on izdaja, tam je natisnjeno od te sladkosnedne g. »Fabriksderektarin« evo vam častno ime, a bolje bi bilo rečeno »der grosse Zunge von Fabrik«. Ta sme narediti vse, kar hoče. Začetek dela, kakor nam piše Fabriksordnung, katere dosedaj še nismo imeli in sedaj jo imamo, pa le kar je za delavce, to naj vse natanko izpolnuje po predpisih, a kar je za gospoda, to pa ni potreba. V Fabriksordnung je pisano, da je dopoldne en četrt ure odmor, od pol desetih do tri četrt in popoldan od treh do en četrt na štiri, a kje je to? To ni delavcu potreba, nasprotno pa smejo derektarji po cele ure stati s prekrižanimi rokami, akoravno je ura določena ista kot za delavce, a sladki jeziki smejo imeti v vsaki reči ekstra Wurst. Hodijo sem in tje, kakor bi vasovali in kažejo svojo olikanost kuhldajč, oprostite g. derektorca, ako sem tukaj nekaj omenil o vaši strovi, priliznjeni olikanosti, na svidenje drugi pot. — Kar smo vedno želeli, da se napravi nekoliko preobrata v naši črevljarske stroki, to se je nekoliko že storilo in bo se še bolj. Neko novo podjetje je prineslo delavcem nekoliko boljši položaj, to je popolnoma domača obrt, ne kakor se ponavadi zgodi, da pride kak jud ali kak Grmanček in sesa kri nam ubogim delavcem tako dolgo, da je slednjič beseda, ako ne moreš živeti, žri krompir ali pa pogini. To so besede naših tako vnetih za delavce gospodji, saj zgled imamo od nekega juda, kateri si je nabral od tržiških delavcev žulje in potem odkuril rakom žvižgat, tako tudi sedanji so morda kaj bolji ali pa nič, mislijo, da le oni tisočake spravljajo kaj mari njim delavec, ako more živeti ali ne, a gospodji ni vse tako, kot mislite, pride pa morda še drugič, capo.

Z lastnimi močmi.

Kranjski državnozborski kandidati. Na shodu zaupnikov S. L. S. so bile sprejete sledeče kandidature: Za ljubljansko okolico: dr. Šusteršič. Črnomelj-Metlika-Novo mesto: dvorní svetnik Šuklje. Kamnik-Brdo: dr. Krek. Litija-Višnja gora-Radeče: Povše. Vipava-Postojna-Lož-Senožeče-Ilirska Bistrica: dr. Žitnik. Radovljica-Kranjska gora: Pogačnik. Kranj-Loka: Demšar. Vrhnika-Logatec-Idrija-Cirknica: Gostinčar. Ribnica-Vel. Lašče-Žužemberk: Jaklič. Glede kandidata v kostanjeviško-krškem-mokronoškem-trebanjskem volivnem okraju se je po kratki debati sklenilo: Pooblasti se vodstvo stranke, da v sporazumu z lokalnimi odbori in zaupniki proglasi kandidata. Za Ljubljano se določi kandidat na shodu ljubljanskih zaupnikov volivcev dne 3. t. m. S postavljenimi kandidati smo zadovoljni. Veseli nas, da je postavila S. L. S. za kandidata tudi našega odgovornega urednika. Stranki nihče ne more očitati, da prezira delavstvo. Kandidati S. L. S. so tudi naši kandidati. V boj zanje!

Shod ljubljanskih zaupnikov »Slovenske Ljudske Stranke« se vrši prihodnjo nedeljo ob 10. uri dopoldne v veliki dvorani »Uniona«. Vhod skozi Frančiškanske ulice. Dnevni red: Poročilo vodstva: dr. Šusteršič. Kandidat za ljubljansko mesto: poroč. dr. Krek. Kdor se želi shoda udeležiti, a ni dobil vabila, naj se oglasi zanj v soboto zvečer od 7. do 9. ure v »Slovenski Krščanski Socialni Zvezi«, istotam v nedeljo od 8. do 9. ure dopoldne.

Prošnja za zvišanje plač v cvitavski tobačni tvornici. Iz Cvitave smo dobili sledeči dopis: Meseca junija lani je vročilo odposlaništvo vsega delavstva tvorniškemu vodstvu spomenico glede na zvišanje plač. Naš ravnatelj je obljubil, da vpošlje spomenico glavnemu ravnateljstvu. Upali smo, da dobimo vsaj zdaj zvišane plače, ker nam niso zvišali plač že štiri leta in še takrat so nam naše plače nezadostno zvišali. Pol leta smo čakali, a o izboljšanju nismo čuli ničesar. Meseca januarja 1907 se je predstavilo delavsko odposlaništvo zopet tvorniškemu vodstvu in zahtevali smo, naj se že enkrat spomnijo tudi nas. Neprehoma se draže živila, vedno več zahtevajo tudi za stanovanja. Res se je naša prošnja kmalu uresničila in dne 1. februarja so nam izplačali izboljšane plače. Pri izboljšanju se niso ozirali na več delavskih vrst ali kategorij in so tako še povečali nezadovoljnost. Pri izdelovanju smodk AA se je izboljšalo pri gurtini špinercam za 11, viklarcam za 9, pri A špinarcam za 6, viklarcam za 5; BB špinarcam za 6, viklarcam za 5; E špinarcam za 10, viklarcam za 7; E špinarcam za 6, viklarcam za 4; H špinarcam za 10, viklarcam za 7; K špinarcam za 5, viklarcam za 4 vinarje. Prejemalkam s tedensko plačo so zvišali za 1 krono, onim z dnevno pa za 60 vin. Profesionalisti so dobili tudi samo eno krono, v »algemajn« so dobili moški na teden 60 vin. več, vagalke na dan več 20 vin., kerarce pa 10 vinarjev. Pri fabrikaciji cigaret znaša izboljšanje 10 do 15 vinarjev na dan. Na več kategorij se pa niso prav nič ozirali. V forihntungi so zvišali plače že meseca januarja. Delavstvo želi, da bi uvedli v forihntungi tedenske plače.

Lesni delavci, pozor! Komur je drago njegovo versko in politiško prepričanje, kdor hoče izboljšati svoje družabno stanje, naj pristopi k zvezi krščanskih lesnih delavcev iz Avstrije, ki bo ščitila svoje člane v vsekam obziru. Vsakih 14 dni izhaja strokovno glasilo, vršijo se shodi, dotični, ki so brez dela, dobivajo podporo, če le na kak način mogoče, se po miro-ljubnem dogovoru zvišajo plače in skrajša delavni čas. Člani, ki vsled svojega nastopa za zvezo trpe škodo, dobijo tozadevno podporo. Člani, ki v njihovem dotedanjem bivališču ne dobijo dela, se izplačajo, če so samski, pošteni če so poročeni, selivni stroški. Naši člani dobijo, ravnaajo se po tem, če so plačali 30 ali 40 vinarjev na teden, na teden 7 ali 14 kron. Da pa zveza drži obljube, je že dokazala. Dunajski izdelovalci škatelj so morali preje delati po enajst ur, dokler se jim ni posrečilo, da so dosegli deseturni delavnik. Večinoma se je v delavnicah, kjer so prišli naši tovariši v poštev, na miren način skrajšalo delo na 9 ur, in zvišala plača. Med dunajsko in solnograško stavko, kakor tudi ob inomostski, graški so dobivali naši tovariši polno podporo. Vsakega lesnega delavca dolžnost je, organizirati se v naši zvezi, da je 1. v slabih slučajih, ko vsled štrajkov nedostaje dela, pri rokah pomoč zveze; 2. ker socialni

demokrati izrabljajo svojo zvezo v to, da izpodkopljejo ne samo katoliško, ampak sploh vsako krščansko prepričanje. S tem naj bi se tudi na Avstrijskem upeljale francoske razmere. — Član zveze krščanskih lesnih delavcev more postati vsakdo, kdor ima opravilo v lesni obrti: mizarji, strugarji, kiparji, sodarji, izdelovalci krtač, pivovarji, tesarji, izdelovalci plute, pletivci košar, izdelovalci okvirjev, tapetniki, izdelovalci klavirjev in orgel, pozlatarji, kolarji, drvarji itd. Natančnejša pojasnila daje posredovalnica zveze krščanskih lesnih delavcev v Avstriji, na Dunaju XVI., Kirchstetterngasse 41 II. 15.

Socialne demokratije in vera. V štokholmski prvi ženski socialnodemokratski konferenci so sklenili resolucijo, ki priporoča ženskam, naj ne pripuste nikakih verskih vaj po svojih rodbinah.

L. stnica uredništva. D. M. Polje: Prihodnjič, v tej številki nemogoče.

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernove ulice 9

priporočata

svojo največjo zalogo zgotovljenih oblek za gospode, dečke in otroke in

novosti v

konfekciji za dame.

AUSTRO =
AMERICANA

Potniki v Ameriko
Kateri želijo dobro, po ceni in za nestljive potovali naj se obrnejo na

Simona Kmetek

v Ljubljani Kolodvorske ulice 20.

Vsakevrstna Pojasnila daje se brezplačno.

Tovarna

za stole

Franceta Švigeljna

na Bregu, p. Borovnica, Kranjsko

izdeluje 28.05.26-2

vsakovrstne stole

od preprostih do najfinejših po najnižjih cenah brez konkurence.

Ilustrovan cenik pošlje se na zahtevo zastonj in franko.

Ustanovljeno leta
1862.

Milko Krapeš urar

Podružnica
Resljeva cesta št. 2 v Ljubljani
prej g. Jos. Černe.

Podružnica
Resljeva cesta št. 2
prej g. Jos. Černe.

Jurčitev trg šte. 3, pri železnem mostu

priporoča svojo bogato zalogo

zlatih, srebrnih, tula in nikelnastih

ur, verižic, stenskih in nihalnih ur, uhanov in prstanov

Kupuje in zamenjava staro zlato in srebro.

Gosp. urarjem v mestu in na deželi priporočam izredno veliko svojo zalogo **fournitur.**

Glavno zastopstvo za Kranjsko zaloga strun za nihalne ure v vseh dolžinah in debelostih.

Ustanovljeno leta 1845.

JOS. REICH

Edini zavod

za kemično čiščenje obleke ter zastorjev, barvarija in likanje usnja

na par

Poljanski nasip —

Ozke ulice št. 4.

Sprejemališče

Selenburgove ulice šte. 3.

Postrežba točna. Solidne cene.

Slavnemu občinstvu uljudno priporočam svojo preurejeno

krojaško delavnico

v kateri izdelujem **moške obleke**, kakor tudi vsakovrstne **uniforme**, in vsa druga v to stroko spadajoča dela.

Delavcem v oddaljenih krajih drage volje postrežem z vzorci. Sprejemam tudi že **kupljeno blago v delo.**

Izdelujem vse po najnovejšem kroju točno in natančno po meri. Delo sprejemam v vsakem kroju in vsaki množini. Slav. konsumnim društvom in gospodom trgovcem priporočam posebni oddelek za izdelavo **konfekcij, oblek za prodajo, od najpreprostejše do najfinejše izvršitve.** Na zahtevo dam tem še bolj natančna pojasnila.

Svoji k svojim! Delavci, trgovci, podpirajte domačo tvrdko.

Za obilna naročila uljudno prosi

Matija Lazar

krojaški mojster v Kropi.

Pozor, slovenska delavska društva!

Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini:

Češnik & Milavec

(pri Češniku)

Špitalske ulice
Ljubljana
Lingarjeve ulice

v kateri dobite vedno v veliki izbiri **najnovejše blago**

za ženska in moška oblačila.

Postrežba poštena in zanesljiva.

Cene najnižje.

Ivan Podlesnik ml.

Ljubljana - - - Stari trg šte. 10

Priporoča svojo

trgovino

s klobuki

in čevlji

Velika zaloga

Solidno blago

Zmerne cene

Volivci, pozor!

Volitve za državni zbor je vlada razpisala dne 19. svečana in se bodo vršile v torek, dne 14. maja, potrebne ožje volitve pa v četrtek, dne 23. maja. Sicer smo svoj čas obširno pisali o zakonih, s katerimi se uvede novi red za volitev ter določijo kazni v varstvo volivne in zborovalne prostosti, vendar podamo še skupen pregled teh zakonov v poduk županom, članom volivnih komisij in volivcem sploh.

Bodoča poslanska zbornica bo štela 516 članov; od teh jih dobi Kranjska 12. Novi volivni okraji, ki bodo volili po enega poslanca, so:

1. Mesto Ljubljana.
2. Sodni okraj ljubljanska okolica.
3. Sodni okraji Radovljica, Kranjska gora, Tržič.
4. Sodna okraja Kranj in Škofja Loka.
5. Sodna okraja Kamnik in Brdo.
6. Sodni okraji Vrhnika, Logatec, Idrija, Cirknica.
7. Sodni okraji Postojna, Senožeče, Ilirska Bistrica, Vipava, Lož.
8. Sodni okraji Litija, Višnja gora, Rače.
9. Sodni okraji Krško, Kostanjevica, Mokronog, Trebnje.
10. Sodni okraji Vel. Lašče, Ribnica, Žemperk brez selske občine Smuka in iz kočevskega sodnega okraja občine Banja Loka, Fara in Osilnica.
11. Sodni okraji Metlika, Rudolfovo brez občin Poljanice in Čermošnjice, Črnomelj brez občine Planina.
12. Sodni okraji Kočevje brez občin v desetem volivnem okraju, dalje občine Poljanice, Čermošnjice, Planina in Smuka.

Kdo sme voliti?

Voliti državnega poslanca sme:

1. Kdor je avstrijski državljani, to je, kdor ima v Avstriji domovinsko pravico.
2. Kdor je moškega spola. Ženske ne smejo voliti, ne osebno, ne po zastopniku.
3. Kdor je bil isti dan, ko so bile volitve razpisane, najmanj 24 let star.
4. Kdor je v občini, kjer hoče voliti, isti dan, ko so bile volitve razpisane, bival vsaj eno leto. Kdor torej šele na dan volitve biva eno leto v občini, nima pravice voliti.
5. Kdor po zakonu ni izključen od volivne pravice.

Kdo pa je izključen?

Po § 8. volivnega reda so izvzeti, da ne smejo voliti:

1. Vojaški, ki služijo. Kdor je na orožni vaji, sme biti voljen, toda voliti ne sme.
2. Osebe, ki imajo varuha ali so pod kurateljo. Ako je n. pr. sodnija koga zaradi zapeljivosti postavila pod varstvo ali kuratelo, nima pravice voliti, četudi je 24 let star, avstrijski državljani in biva nad eno leto v občini.
3. Osebe, ki uživajo preskrbo iz javnih ali občinskih sredstev ali se vzdržujejo v zavodih za uboge, ki so v zadnjem letu pred volitvami uživale preskrbo ubogih in sploh osebe (berači), ki se preživljajo ob javni dobrotljivosti. Pod to točko pa ne spadajo: Podpore iz bolniških blagajin, rente za nezgode, starost in onemoglost, dohodki invalidov, oproščenje šolnine, obdaritve z učnimi sredstvi, ustanove ali podpore vsled ognja, toče, povodnji itd.
4. Osebe, o katerih imovini je razglašen konkurz, dokler ta ni končan.
5. Osebe, ki so bile obsojene zaradi hudodelstva ali prestopka tatvine, poneverjenja, goljufije, oduševstva in podobnih dejanj. Kdor je bil torej obsojen zaradi kakega hudodelstva, rop, uboja, javne nasilnosti, razžaljenja veličanstva na manj ko pet let, še pet po prestopu kazni nima pravice voliti; kdor pa je dobil pet ali več let, dobi volivno pravico šele čez deset let.

Kdor je bil kaznovan zaradi podlega prestopka (goljufije, tatvine itd.), dobi volivno pravico čez tri leta po prestopu kazni.

Kdor pa je bil kaznovan radi prestopka proti varnosti časti, radi tepeža, prepovedane vožnje, žalitve straže itd., sploh ne izgubi volivne pravice.

6. Osebe, ki so bile kaznovane po brambenem zakonu, tri leta ne smejo voliti. Tisti torej, ki pobegnejo pred vojaško službo, ki se nalašč poškodujejo, da niso zmožni za vojaško službo.

7. Osebe, ki so pod policijskim nadzorom ali v prisilni delavnici. Tri leta potem ko preneha policijsko nadzorstvo ali so bili izpuščeni iz prisilne delavnice, zopet dobe volivno pravico.

8. Osebe, katerim je sodnija vzela očetovsko oblast nad otroci, dokler so otroci pod tujim varstvom, na vsak način pa tri leta po sodni odredbi.

9. Osebe, ki so se pregrešile zoper zakon o varstvu volivne svobode. O tem zakonu govorimo pozneje.

Vendar pa tudi isti volivec, ki ima sicer vse pogoje za volivno pravico, ne more in ne sme voliti, ako je izpuščen v volivnem imeniku. Zato naj vsakdo pogleda v volivni imenik, če je vpisan. Ako ni, zahteva naj svoj vpis še o pravem času.

Vsakdo more le osebno voliti; pooblastila so neveljavna. Vsak volivec ima en sam glas.

Kje se voli?

Vsakdo voli v isti občini, v kateri je vsaj že eno leto stalno bival do dne, ko je bila volitev razpisana, torej do 19. svečana 1907. Kdor pa je imel v tem letu več bivališč, sme voliti v tisti občini, kjer ima kako javno službo (n. pr. profesor, ki poučuje v mestu, stani pa izven mesta) ali kjer izvršuje svoj stanovski posel (n. pr. obrtnik) ali, če se tudi ta določba ne more uporabiti, kjer je imel v tem času glavno bivališče. Če pa se tudi te določbe ne morejo uporabiti, more si volivec sam izbrati občino, kjer biva in kjer hoče tudi voliti.

Ali mora vsakdo voliti?

Zakon določa, da sme deželni zbor skleniti, da mora vsak volivec tudi v resnici voliti, sicer bi bil kaznovan. Doslej pa še noben deželni zbor, koder bivajo Slovenci, ni sklenil volivne dolžnosti. Vendar pa že vest veže vsakega krščanskega, slovenskega volivca, da se udeleži volitve in ne izgovarja s praznimi izgovori.

Kdaj se voli?

Voli se povsod na en dan. O dnevu in času volitve se obvestijo volivci po deželnih uradnih listih in pa po razglasih, ki se morajo nabiti v vseh občinah in na voliščih. Kakor smo že omenili, bodo letos povsod volitve 14. maja. Le za Galicijo in Dalmacijo veljajo druge določbe.

Volivski imeniki.

V vsaki občini mora župan vse volivce zapisati v volivne imenike po abecednem redu, njih posel ali stan in pa stanovanje.

Vsak župan mora napraviti vsaj dva volivna imenika. En izvod ostane tudi po volitvi pri županu, kjer ga sme vsak čas vsakdo vpogledati in iz njega tudi delati izpiske. Ta nova določba je jako važna, ker posamezne politične stranke se morejo vsak čas poučiti o številu in razmerju volivcev v dotični občini.

Kaj mora župan storiti?

Ko je župan sestavil vsaj dva enaka volivna imenika, mora oba poslati svojemu okrajnemu glavarstvu, magistrat glavnega mesta pa deželni vladi.

Okrajno glavarstvo, oziroma deželna vlada popravi mogoče nepravilnosti ali napake v imenikih in potem vrne izvod županu nazaj. Župan mora sedaj razporediti imenik štirinajst dni v občinski pisarni, obenem pa razglasiti v vseh katastralnih občinah dan, ko se je imenik razgrnil, in pa ure, ko more vsakdo skozi teh štirinajst dni pogledati v imenik ter si iz njega delati zapiske. V imenik pa sme pogledati vsakdo, ali je volivec v dotični občini ali ne.

Nepravilnosti v imeniku.

Dvojne nepravilnosti so mogoče v volivnih imenikih. Ali so izpuščene osebe, ki imajo pravico voliti; ali pa so vpisane v imeniku osebe, ki nimajo volivne pravice. V obeh slučajih sme vsak volivni upravičenec dotične skupine pismeno ali ustno zahtevati pri županstvu, da se imenik popravi. Kdor je torej prepričan, da sme voliti, pa je izpuščen iz imenika, more pri županu vložiti pismeno ali ustno pritožbo ali reklamacijo. Enako pritožbo more vložiti tudi za druge volivne upravičence. Vsakdo tudi lahko zahteva, da se črtajo iz imenika osebe, ki nimajo volivne pravice.

Kako se napravi reklamacija?

Kakor smo že rekli, pritožba ali reklamacija se napravi pri županu pismeno ali ustno, in sicer za vsak slučaj ali vsako osebo posebej. Če se hoče kdo pritožiti, da sam ali drug volivni upravičenec ni vpisan v imeniku, mora se dokazati, da je spolnil 24. leto, da je avstrijski državljani in da biva v občini najmanj eno leto. To se dokaže z rojstnim ali domovinskim listom in potrdilom županstva ali gospodarja o bivanju. Vsa ta dokazila in vloge v reklamacijskem postopanju so koleka proste. Ako kdo reklamaciji ne priloži teh dokazil, more župan njegovo pritožbo kratkoma odbiti.

Če je kak neupravičenec vpisan v imeniku, mora se povedati vzrok, zakaj naj se črta. Župan pa mora osebi, ki naj se črta iz imenika, dati priložnost, da v teku 24 ur izreče svoje mnenje pri županstvu ali glavarstvu.

Kdaj se pritoži?

Pritožba ali reklamacija se vlagajo pri županstvu ali tudi pri glavarstvu tekom štirinajstih dni od dneva, ko je bilo v občini razglašeno, da je imenik razporejen. V slučaju pa, da je vpisana v imenik oseba, ki je izgubila avstrijsko državljanstvo, ali iz drugih gori naštetih razlogov nima volivne pravice, mora jo okrajno glavarstvo še 24 ur pred volitvijo črtati iz imenika in to naznaniti županu, da popravi tudi svoj imenik. Župan sam po preteku reklamacijske dobe ne sme popravljati imenika. Vse pritožbe ali reklamacije mora župan najpozneje v treh dneh naznaniti glavarstvu, od katerega dobiva navodila. Če okrajno glavarstvo zavrne pritožbo, sme se v treh dneh napraviti priziv na deželno vlado. Proti odloku deželne vlade ni dovoljen priziv.

Vzorec pritožbe.

Županstvu na Vrhniki!

Gregor Mišmaš, star 26 let, rojen v Ambrusu ter tudi tje kaj pristojen, bivam že pol-drugo leto stalno na Vrhniki kot pomočnik pri slikarju g. Ogrinu, kar dokazujejo priloženi rojstni in domovinski list ter izpričevalo mojega gospodarja. Ker imam torej pravico za volitev državnega poslanca v tem kraju, prosim, da se me vpiše v volivni imenik in ta moja pritožba predloži tudi c. kr. okrajnemu glavarstvu za ljubljansko okolico. — Na Vrhniki, dne 8. sušca 1907. — Gregor Mišmaš.

Ako je vpisan neupravičenec, glasila bi se pritožba:

Županstvu v Idriji!

Pregledovaje volivni imenik občine idrijske sem zapazil, da je vpisan med volivce tudi Jernač Kozoprsk, hlapec pri Slonu, ki pa ni

avstrijski državljani in tudi ne biva še eno leto v Idriji. Prosim torej, da se ta Kozoprsk izbriše iz imenika. — Idrija . . . — Miha Strošan.

Vzorec za priziv.

Če se pritožbi ne ugotovi, dopusten je priziv na deželno vladno tekom treh dni. Tako bi n. pr. gori imenovani Gregor-Mišmaš napravil priziv tako-le:

C. kr. okr. glavarstvo za okolico ljubljansko v Ljubljani.

S tamošnjim odlokom z dne 14. sušca t. l. se ni ugodilo moji pritožbi, da naj se me vpiše v volivni imenik vrhniške občine za državno-zborsko volitev. Proti temu odloku vlagam priziv

na c. kr. deželno vladno v Ljubljani in se sklicujem na dokazila, ki sem jih priložil že pritožbi na tamošnje c. kr. okrajno glavarstvo. Ker se iz teh dokazil razvidi, da sem upravičen voliti za državni zbor, naj se moj priziv predloži c. kr. deželni vladni, ki naj blagovoli ugoditi temu prizivu.

Gregor Mišmaš.

Taki prizivi se morejo tudi ustno podati na zapisnik pri glavarstvu.

Kaj dobi vsak volivec?

Vsak volivec, ki je vpisan v imenik, dobi od okrajnega glavarstva izkaznico ali legitimacijo in glasovnico. Na izkaznici je tekoča številka iz volivnega imenika, ime in stanovališče volivca, kraj, dan in ura volitve.

Glasovnica mora imeti uradni pečat z opombo, da je glasovnica neveljavna, ako nima uradnega pečata.

Glasovnice in izkaznice dostavi glavarstvo volivcem na dom po županstvu ali po pošti. Če bi se izgubila glasovnica ali izkaznica, more volivec drugo dobiti pri županstvu ali pri glavarstvu, na dan volitve pa pri volivnem komisariju.

Ako se volivcem niso mogle dostaviti izkaznice in glasovnice vsaj 24 ur pred volitvijo, more se volivcem javno razglasiti, kje se dobe še pred volitvijo.

Posebno je treba paziti na izkaznice. Kdor nima izkaznice na dan volitve, ne more voliti. Pač pa more še na volišču dobiti glasovnico od volivnega komisarja.

Tudi za morebitne ožje volitve veljajo le uradno izdane izkaznice in glasovnice.

Na dan volitve.

Vsak volivec naj gre na dan volitve ob določeni uri na volišče. Vzame naj seboj izkaznico in glasovnico. Na glasovnico naj že doma zapiše krstno in družinsko ime tistega, ki ga hoče voliti za poslanca, dalje njegov poklic ali stan in bivališče. Če pa ti je morda že kdo zapisal ime kandidata, ki ga nočeš voliti, potem prečrtaj to ime in zapiši tistega, ki ga ti hočeš voliti.

Volitev komisije.

Volitev vodi v vsaki občini posebna komisija, ki šteje v občinah do 1000 duš pet članov, v večjih pa sedem. Dva, oziroma tri članke komisije voli občinski odbor, ravno toliko pa volivni komisar, ki ga imenuje okrajno glavarstvo, že izbrani udje potem volijo petega, oziroma sedmega člana. Ako se udje tudi v drugič ne zedinijo za petega, oziroma sedmega člana, imenuje ga komisar.

Udje komisije potem izmed svoje srede z večino glasov izvolijo predsednika, ki vodi volitev. Pri enakosti glasov odloči žreb.

Pravice komisije.

Tako sestavljena komisija prevzame volivski imenik in glasovni vpisnik. Najprvo volijo člani komisije. Nato se vrste volivci, ki imajo izkaznice. Komisija razsoja z večino glasov:

1. Če je dvomljivo, ali se glasi izkaznica na pravega volivca.
2. Če je dvomljivo, ali je oddani glas veljavni ali ne.
3. Če kdo navzočih ugovarja proti volivni pravici takega volivca.

Predsednik komisije glasuje le tedaj, če je na vsaki strani enako glasov. Volivni komisar pazi na mir in red pri volitvi, sicer pa se ne sme vtikati v volitev. Če komisar morda zapazi kako nepravilnost, more takoj ugovarjati; komisija pa precej odloči o tem ugovoru, preden se nadaljuje volitev.

Kako se glasuje?

Vsak volivec stopi pred komisijo ter najprvo izroči izkaznico predsedniku. Ta glasno prebere ime volivca, nato pa prevzame glasovnico in jo vrže v posodo neodprto, kakor

mu jo je podal volivec, da nihče ne more čitati na glasovnici zapisanega imena.

Ko je volivec oddal glasovnico, zabeleži se to v volivnem imeniku v posebnem razpredelku, v glasovniku pa se vpiše ime volivca.

Volitev se začne in konča ob določeni uri. Tisti volivci pa, ki so prišli na volišče, še preden je pretekla določena ura, se ne smejo izključiti od glasovanja; isto velja za volivce, ki čakajo v čakalnici, ki jo določi komisija, ali pa neposredno pred voliščem.

Zaupniki.

Če žele stranke, da imajo med volitvijo na volišču svoje zaupnike, morajo jih okrajnemu glavarstvu naznaniti, da izbere dva do pet, v večjih mestih do deset teh zaupnikov. Ti imajo pravico med volitvijo izjaviti volivni komisiji, če imajo o kakem volivcu dvome, ali ima pravico voliti in ali je res tisti, ki je zapisan na izkaznici. Te dvome in ugovore pa imajo pravico izražati tudi drugi navzoči volivci, toda predno je volivec oddal svojo glasovnico.

Na volišču.

V prostor, kjer se voli, smejo le volivci, ki imajo izkaznice. Kdor je oddal glasovnico, mora takoj iz volivnega prostora, da ni gneče. Okrajno glavarstvo ali volivni komisar sme tudi odrediti, da se volivci le posamezno spuščajo v volivni prostor, če to zahteva red.

Agitacija prepovedana.

Med volitvijo je strogo prepovedana vsaka agitacija v volivnem prostoru, v poslopiju, pa tudi v bližnji okolici poslopja. To bližnjo okolico določi glavarstvo.

Kako se konča volitev?

Ko je volitev končana, kar mora naznaniti predsednik, prične se štetje glasov ali skrutinij. To štetje glasov je tajno. V prostoru smejo biti le komisija, komisar, zapisnikar in oni zaupniki strank, ki jih je določilo glavarstvo.

Predno se prične šteti glasovi, mora predsednik premešati glasovnice v posodi. Nato en član komisije razgane vsako glasovnico posebej in izroči predsedniku, ki jo glasno prečita in pokaže tudi drugim članom komisije. Dva člana komisije pišeta vsak v svoj glasovni vpisnik glasove kandidatov. Končno podpišejo vsi zapisnik, ki se z vsemi vol. spisi zapečati ter izroči komisariju, ta pa ga pošlje komisariju glavne komisije.

Volivna svoboda.

Da se pokaže pri volitvah prava, svobodna volja volilcev, je državni zbor sklenil še posebno postavbo, ki naj bi strogo varovala svobodo volitev in shodov. Že doslej so bila kaznjiva razna dejanja, ki so kršila prostost volitev za državni in deželni zbor, občinski in okrajni zastop. Nove določbe pa so še mnogo ostrejša, zato naj si jih volivci dobro zapomnijo, ker veljajo tudi za volitve v cestne odbore, šolske svete, bolniške blagajne itd. Ako se bodo te določbe primerno izvrševale, potem bode zagotovljena čistost volitev. Pogoji kaznivosti raznih dejanj je zložen namen in trezen premislek. Strogo kaznjiva so naslednja dejanja:

Podkupovanje.

Ta pregrešek stori, kdor ponudi, obljubi ali podeli kak dobiček v denarju ali drugi imovini volivcu ali pa kakim tretji osebi, da ne voli ali da voli v gotovem smislu. Ako n. pr. kdo komu obljubi boljšo službo, posojilo ali sploh karkoli, da bi ta volil po njegovi volji, zakrivi pregrešek podkupovanja. Ta pregrešek se kaznuje s strogim zaporom enega do šest mesecev. Ravnotako pa more biti kaznovan tudi podkupljenec, ki je zahteval, sprejel ali si dal obljubiti kak dar ali dobiček.

Pijača.

Skoraj povsod se je udomačila razvada, da stranke s pijačo in jedjo vabijo volivce v svoj tabor. Zato novi zakon strogo prepoveduje na dan volitve v gostilnah ali drugih javnih prostorih brezplačno ali le za navidezno plačilo volivcem deliti pijačo ali jedila. Ako se politična oblast prepriča, da se to dejanje more smatrati za podkupovanje, kaznuje prestopnik z globo 10 do 200 kron.

Sila.

Kdor s silo nastopi proti kakemu volivcu ali njemu bližje stoječi osebi (starišem), z namenom, da se ne udeleži volitve ali da glasuje v gotovem smislu;

Kdor s tem namenom volivcu ali njegovim sorodnikom prizadene škodo na telesu, prostosti, časti, na premoženju ali dohodkih, oziroma kdor samo preti s takimi stvarmi;

Kdor volivcu ali njemu bližnji osebi z istim namenom zapreti ali stori drugo občutljivo škodo, n. pr. če delodajavec zapreti delavcem, da jih odpusti iz službe, ali če uradni predstojniki pritiskajo na podrejene uradnike, da volijo v gotovem smislu ali da ne gredo voliti itd., vsi ti morejo biti kaznovani s strogim zaporom od enega do šest mesecev.

Istotako se strogo kaznuje, kdor neposredno po volitvah kakemu volivcu prizadene škodo, ker ni hotel voliti po njegovi volji.

Napačna poročila.

Kdor namenoma razširja kriva poročila o kraju in času volitve, da je kandidat odstopil ali umrl, ali sploh govori neresnico, da bi vplival na izid volitve, in sicer ob času, ko se volivci več ne morejo prepričati o resnici, kaznuje se z zaporom enega do treh mesecev.

Ponarejanje.

Kdor z namenom ponareja glasovanje in izid, kdor izročno mu glasovnico napačno izpolni ali kdor voli s ponarejeno ali prena-rejeno volivno izkaznico, more dobiti eden do šest mesecev strogega zavora.

Volivna zabranitev.

Kdor si neopravičeno prilasti tujo izkaznico, glasovnico ali druga dokazila (rojstni, domovinski list, dokazilo o enoletnem bivanju v občini), kdor teh za volitev potrebnih listin ne izroči volivcem ali stori, da te listine pridejo v roke nepravim osebam, kaznuje se z zaporom od enega do treh mesecev.

Ravnotako se kaznuje isti, ki tujo glasovnico samovoljno brez vednosti ali protivolji volivca izpolni ali ovira vol. upravičenca, da ne more oddati svojega glasu.

Neupravičena volitev.

Kdor s premislekom izvršuje vol. pravico takega drugega četudi z njegovim dovoljenjem ali kdor provzroči ali dopusti, da kdo drugi voli v njegovem imenu, kaznuje se z zaporom od enega do dveh mesecev.

Volivna onemogočba.

Kdor z namenom, da bi preprečil ugotovitev vol. izida, odstrani, razmeče ali stori neuporabne glasovnice, kaznuje se s strogim zaporom od enega do šest mesecev.

Prelomba volivne tajnosti.

Kdor s kakim nezakonitim sredstvom izve, kako je glasoval ta ali oni volivec, more dobiti teden do treh mesecev zavora. To bi se n. pr. zgodilo, ko bi član volivne komisije razgrnil glasovnico z namenom, da bi videl, koga kdo voli.

Oviranje kandidata.

Kdor komu zapreti ali prizadene zlo z namenom, da bi ga odvrnil od kandidature, kaznuje se z zaporom od enega do šest mesecev.

Zborovalna prostost.

Doslej se je večkrat dogajalo, da je prišlo par hujšakcev in kričakcev na zborovanje z namenom, da s krikom in ropotom zabranijo volivni shod. Novi zakon ima jako stroge določbe v varstvo volivnih shodov in sploh zborovanj. Dotični paragraf se glasi:

Kdor sam ali z drugimi hoče zabraniti volivcem udeležiti se volivnega shoda ali sploh takega zborovanja, kdor neupravičen vdere na tak shod, kdor prežene navzoče ali kdor s silo prepreči odredbe oseb, ki so določene za vodstvo in red na shodu, kaznuje se z zaporom od enega do treh mesecev; kdor pa s silo razbije shod, more dobiti tudi šest mesecev zavora.

Pa tudi isti, ki se nalašč udeleži takega shoda, dasi ni upravičen ali povabljen, ali kdor se navzlic pozivu reditelja ali voditelja ne odstrani s shoda, more biti kaznovan z globo od 10 do 200 kron.

Poštena agitacija dovoljena.

Kdor je pazljivo prečital našete določbe v varstvo volivne svobode, morda misli, da je vsaka agitacija prepovedana. Temu ni tako. Poštena agitacija ni prepovedana. Dovoljeno je podučevati volivce, svariti in prositi jih ter jim prigovarjati. Tudi koga na volišče z vozom peljati ni prepovedano. Kaznjiva so le dejanja, ki smo jih gori našeli.

To so bistvene določbe glede na volitve. Dobro si jih zapomnite, da morete pogumno z glasovnicami v rokah stopiti na volišče za prave poslance, ki bodo zagovarjali naše stanovske koristi kot krščanski možje, zavedni Slovenci in Avstrijci.

